

مقدمه مولف

داستان «امتحان نهایی هویت اجتماعی» از کجا شروع شد؟

احتمالاً برای هر دانش‌آموزی این سؤال پیش آمده که مباحث مربوط به «هویت اجتماعی» برای پزشک‌ها و مهندس‌های آینده (😊) چه کاربردی دارد؟ مختصر عرض کنم: گذشته از اهمیت این درس توی امتحان نهایی، مباحث این کتاب پیشینه‌ای به اندازه عمر بشر بر روی کره زمین دارد. برای فهم مطلب، مختصری از تاریخ بشر رو مرور کنیم: حدود ۲/۵ میلیون سال پیش، طی یک فرایند فرگشتی (تکاملی)، اولین گونه‌های انسانی پا به کره زمین گذاشتن؛ این گروه‌های انسانی که با هم زندگی می‌کردن و به هم تعلق داشتن، «جامعه» نامیده شدن. تقریباً همین ۷۰ هزار سال پیش بود که موجوداتی از گونه انسان، اقدام به ایجاد ساختارهای بسیار پیچیده‌ای توی بستر این جوامع کردن؛ این ساختارها، «فرهنگ» نامیده شد. برای بررسی کنش‌های آدمیان در مقابل یکدیگر، «علوم اجتماعی» پدید اومد. در نهایت، برای مطالعه علمی زندگی در اجتماعات انسانی و بررسی رفتارهای جمعی انسان‌ها، دانشی به نام «جامعه‌شناسی» شکل گرفت که یکی از مباحث مهم این دانش، بحث درباره «هویت انسان»-ه. حالا، بعد از گذشت حدود ۲/۵ میلیون سال از زمان پیدایش بشر، نظام آموزشی کشور، از دانش‌آموزان پایه دوازدهم می‌خواه که خودشون رو برای آوردگای سخت آماده کنن تا میزان اطلاعاتشون درباره علوم اجتماعی، جامعه‌شناسی و البته مفهوم هویت محک بخوره؛ این آوردگاه، «امتحان نهایی هویت اجتماعی» نامیده می‌شه. (😊)

«امتحان نهایی هویت اجتماعی» را چه‌طور پشت سر بگذاریم؟

کتابی که در دست دارید، منبع جامعی برای امتحان نهایی درس هویت اجتماعی و بانک کاملی از همه سؤالات امتحانات نهایی داخل و خارج کشور و همچنین تعداد زیادی سؤال تألیفی به صورت طبقه‌بندی‌شده و درس‌به‌درس توی این کتاب ارائه شده. در پایان کتاب هم، درس‌نامه‌هایی مختصر و مفید به صورت نموداری و جدولی آورده شده که هم جذابیت ویژه‌ای برای مخاطبان داره و هم منبع بسیار خوبی برای جمع‌بندی مطالب کتاب درسیه. با مطالعه دقیق درس‌نامه‌ها و نمونه سؤالات این کتاب، می‌تونید نمره خوبی در این درس کسب کنید و گامی به موفقیت در کنکور نزدیک‌تر بشید. امید دارم که تلاش من و همکارانم در تألیف و تولید این کتاب، در مرتبه اول باعث علاقه‌مندی شما به این درس، و در ادامه، کسب نمره قابل قبول در امتحان نهایی بشه. در انتها، از آقای علی‌نژاد و خانم انصاری که برای تولید این اثر زحمات بسیاری متقبل شدن، کمال تشکر رو دارم.

فهرست مطالب

درسنامه
+
پاسخ

سؤال

۳۶	۵	درس اول: کنش‌های ما
۳۸	۸	درس دوم: پدیده‌های اجتماعی
۴۰	۱۱	درس سوم: جامعه و فرهنگ (جهان اجتماعی)
۴۲	۱۴	درس چهارم: ارزیابی فرهنگ‌ها
۴۵	۱۷	درس پنجم: هویت
۴۷	۲۰	درس ششم: بازتولید هویت اجتماعی
۴۹	۲۳	درس هفتم: تحولات هویتی جامعه
۵۲	۲۷	درس هشتم: بعد فرهنگی هویت ایران
۵۴	۲۹	درس نهم: بعد سیاسی هویت ایران
۵۷	۳۲	درس دهم: ابعاد جمعیتی و اقتصادی هویت ایران
		ضمیمه: امتحانات نهایی
۷۰	۶۲	■ امتحان شماره (۱) خرداد ۱۴۰۰
۷۰	۶۳	■ امتحان شماره (۲) شهریور ۱۴۰۰
۷۰	۶۵	■ امتحان شماره (۳) خرداد ۱۴۰۱
۷۱	۶۶	■ امتحان شماره (۴) شهریور ۱۴۰۱
۷۲	۶۸	■ امتحان شماره (۵) دی ۱۴۰۱

کنش‌های ما

درس ۱

درس ۱ نادرست درست یا نادرست بودن جملات زیر را مشخص کنید.

- ۱- کاهش روابط عاطفی میان اعضای خانواده، پیامد طبیعی استفاده افراطی از شبکه‌های مجازی است. (خرداد ۱۴۰۱)
- ۲- اگر انسان کاری را با اکراه یا از روی اضطرار انجام دهد؛ کنشی انجام نداده است. (خرداد ۱۴۰۱ خارج)
- ۳- آسیب‌های تنفسی از پیامدهای غیرارادی مصرف دخانیات است. (شهریور ۱۴۰۱)
- ۴- کنش‌ها ممکن است از روی اضطرار و بنا به ضرورتی انجام شوند، اما در هر حال، ارادی‌اند. (خرداد ۱۴۰۰ خارج - دی ۱۴۰۰ خارج)
- ۵- برخی از پیامدهای کنش، ارادی‌اند که این دسته پیامدها، خودشان کنش هستند. (شهریور ۱۴۰۰)
- ۶- فردی که از خطر می‌گریزد کنشی انجام نداده؛ زیرا عمل او از روی اضطرار است. (خرداد ۹۹)
- ۷- بسته‌شدن ناخودآگاه چشم در مواجهه با خطر، کنش فردی محسوب می‌شود. (شهریور ۹۹ - دی ۹۸)
- ۸- پیامدهای غیرارادی کنش احتمالی هستند؛ یعنی ممکن است انجام بشوند یا نشوند. (دی ۹۹)
- ۹- پیامدهای غیرارادی کنش انسانی، قطعی هستند ولی پیامدهای ارادی آن، احتمالی‌اند. (دی ۹۹ خارج - شهریور ۹۸)
- ۱۰- کنش‌هایی که با اشتیاق یا با اکراه یا از روی اضطرار و بنا به ضرورت انجام می‌شوند، ارادی نیستند. (دی ۹۹ خارج)
- ۱۱- کسب مدال ورزشی از پیامدهای ارادی وابسته به اراده دیگران در کنش ورزش کردن است. (دی ۹۹ خارج)
- ۱۲- پرسش «چرا چنین کاری کردی؟» را می‌توان از هر کنشگری پرسید. (دی ۹۸ خارج)
- ۱۳- معمولاً انسان‌ها از انجام برخی کنش‌ها به دلیل پیامدهای نامطلوبشان خودداری می‌کنند. (دی ۹۸ خارج)
- ۱۴- کنش انسان ویژگی‌هایی دارد که آن را از فعالیت سایر مخلوقات متمایز می‌کند. (دی ۹۸ خارج)
- ۱۵- استفاده از دفترچه راهنما هنگام برخورد با یک کالای پیچیده مانند تلفن همراه، نشانگر معنادار بودن کنش است.
- ۱۶- تا آگاهی نباشد، کنشی صورت نمی‌گیرد و کنش انسان همواره براساس آگاهی صحیح صورت می‌گیرد.
- ۱۷- همواره انسان‌ها از انجام برخی کنش‌ها به دلیل پیامدهای نامطلوبشان خودداری می‌کنند.
- ۱۸- ترک یا معناداشدن به سیگار و قلیان، پیامدهای غیرارادی استعمال آن است.

جای خالی

جاهای خالی را با عبارت مناسب کامل کنید.

- ۱۹- پاسخ‌دادن به سؤالات امتحانی و نمره‌دادن استاد، پیامدهای کنش مطالعه کردن است. (خرداد ۱۴۰۱ خارج)
- ۲۰- کنش انسان برخلاف رفتار سایر مخلوقات است. (خرداد ۱۴۰۰ خارج)
- ۲۱- کنش‌ها ممکن است با اشتیاق یا از روی اضطرار انجام شوند اما در هر حال (شهریور ۱۴۰۰)
- ۲۲- قرارگرفتن بر سر دوراهی، یکی از ویژگی‌های کنش را نشان می‌دهد. آن ویژگی بودن کنش است. (شهریور ۹۹)
- ۲۳- پیامدهای غیرارادی کنش هستند؛ یعنی حتماً انجام می‌شوند. (خرداد ۹۸ خارج)
- ۲۴- پیامدهای غیرارادی کنش هستند، ولی پیامدهای ارادی کنش هستند. (دی ۹۸)
- ۲۵- در علوم انسانی به فعالیتی که انسان انجام می‌دهد و به انجام‌دهنده آن می‌گویند.
- ۲۶- اگر ما خود را نسبت به کلمات و معانی آن‌ها از دست بدهیم، از گفتار بازمی‌مانیم.
- ۲۷- فعالیت‌های طبیعی بدن انسان به دلیل کنش محسوب نمی‌شوند.
- ۲۸- مورد نکوهش و بازخواست دیگران قرارگرفتن پیامد کنش سیگارکشیدن است که وابسته به است.

چهار گزینه‌ای

گزینه مناسب را انتخاب کنید.

(خرداد ۱۴۰۱)

۲۹- درس خواندن برای دستیابی به شغل و درآمد، به کدام یک از ویژگی‌های کنش اشاره دارد؟

- ۱- معنادار بودن ۲- آگاهانه بودن ۳- ارادی بودن ۴- هدفدار بودن

(شهریور ۱۴۰۱)

۳۰- قرار گرفتن بر سر دوراهی، کدام یک از ویژگی‌های کنش را نشان می‌دهد؟

- ۱- آگاهانه ۲- ارادی ۳- هدفدار ۴- معنادار

(خرداد ۱۴۰۰ خارج)

۳۱- ورزشکار حرفه‌ای شدن از پیامدهای است.

- ۱- ارادی وابسته به اراده کنشگر ۲- غیرارادی و احتمالی

- ۳- ارادی وابسته به اراده دیگری ۴- غیرارادی و طبیعی

(خرداد ۱۴۰۰ خارج)

۳۲- «قرار گرفتن بر سر دوراهی» و «ناتوانی کودکان در سخن گفتن» به ترتیب بیانگر کدام ویژگی کنش است؟

- ۱- آگاهانه بودن - ارادی بودن ۲- هدفدار بودن - معنادار
- ۳- ارادی بودن - آگاهانه بودن ۴- آگاهانه بودن - معنادار بودن

(شهریور ۱۴۰۰)

۳۳- عبارت‌های زیر بیانگر کدام ویژگی کنش است؟

الف) وقتی برای اولین بار برای استفاده از یک کالای پیچیده، به دفترچه راهنمای آن مراجعه می‌کنیم.

ب) قرار گرفتن بر سر دوراهی

- ۱- ارادی بودن - هدفدار بودن ۲- معنادار بودن - هدفدار بودن
- ۳- معنادار بودن - آگاهانه بودن ۴- آگاهانه بودن - ارادی بودن

(دی ۱۴۰۰ خارج - شهریور ۹۸)

۳۴- کدام یک از موارد زیر کنش انسانی محسوب می‌شود؟

- ۱- ضربان قلب ۲- گردش خون ۳- محبت کردن ۴- بسته شدن ناخودآگاه چشم

(خرداد ۹۹)

۳۵- عوض شدن هوای کلاس، بعد از باز کردن پنجره، کنش است.

- ۱- پیامد غیرارادی ۲- ویژگی آگاهانه بودن ۳- پیامد ارادی ۴- ویژگی معنادار بودن

(شهریور ۹۹)

۳۶- کدام گزینه در مورد پیامدهای ارادی و غیرارادی کنش صحیح است؟

- ۱- پیامدهای ارادی کنش، قطعی و حتمی‌اند، اما پیامدهای غیرارادی کنش، احتمالی‌اند.

- ۲- پیامدهای ارادی، کنش نیستند، بلکه نتیجه طبیعی کنش‌اند.

- ۳- عوض شدن هوای کلاس بعد از باز کردن پنجره، پیامد ارادی کنش است.

- ۴- پیامدهای غیرارادی کنش قطعی هستند؛ یعنی حتماً انجام می‌شوند.

(خرداد ۹۸ - خرداد ۹۸ خارج - دی ۹۷)

۳۷- کدام مورد از ویژگی‌های کنش نیست؟

- ۱- آگاهانه ۲- ارادی ۳- غریزی ۴- هدفدار

(دی ۹۸ خارج)

۳۸- کنش به اراده انسان وابسته است یعنی

- ۱- انسان وابسته به کنش است.

- ۲- تا اراده و خواست انسان نباشد، کنش انجام نمی‌شود.

- ۳- کنش انسان دارای قصد و هدف است.

- ۴- پرسش «چرا چنین کاری را کردی؟» نشانگر بودن کنش است.

- ۱- ارادی ۲- آگاهانه ۳- هدفدار ۴- معنادار

۴۰- کدام یک از موارد زیر، از ویژگی‌های پیامدهای ارادی کنش محسوب می‌شود؟

- ۱- قطعی‌اند.

- ۲- نتیجه طبیعی کنش‌اند.

- ۳- خودشان کنش هستند.

- ۴- همواره وابسته به اراده خود کنشگر است.

پاسخ کوتاه

به سؤالات زیر پاسخ کوتاه بدهید.

(خرداد ۱۴۰۱ خارج - دی ۹۸)

۴۱- انسان‌ها به چه دلیلی ممکن است از انجام برخی کنش‌ها خودداری کنند؟

(شهریور ۱۴۰۱)

۴۲- کدام یک از پیامدهای کنش، احتمالی‌اند؟

(دی ۱۴۰۰)

۴۳- «قرار گرفتن بر سر دوراهی، یکی از ویژگی‌های کنش را نشان می‌دهد.» این عبارت مربوط به کدام یک از ویژگی‌های کنش است؟

(دی ۱۴۰۰ خارج)

۴۴- پیامدهای ارادی و غیرارادی کنش «وضوگرفتن» را بنویسید.

کنش	یک پیامد ارادی وابسته به اراده دیگران نام ببرید.	یک پیامد غیرارادی نام ببرید.
وضوگرفتن		

(دی ۹۹ خارج)

۴۵- «پاسخ‌دادن به سؤالات امتحانی توسط دانش‌آموز پس از مطالعه کتاب درسی» بیانگر کدام یک از پیامدهای کنش است؟

(شهریور ۹۸)

۴۶- اگر کنشگری فعالیت خود را با قصد خاصی انجام دهد، مصداق کدام ویژگی کنش است؟

۴۷- چه عاملی موجب تمایز کنش انسان از فعالیت سایر مخلوقات می‌شود؟

۴۸- چرا برای انجام کنش، علاوه بر آگاهی، اراده انسان نیز ضروری است؟

۴۹- آیا فعالیت‌هایی مانند گردش خون و ضربان قلب، کنش محسوب می‌شوند؟ چرا؟

۵۰- «فردی برای عوض شدن هوای اتاق، پنجره اتاق را باز می‌کند.» این عبارت نشانگر کدام ویژگی کنش است؟

۵۱- اصطلاحات زیر را تعریف کنید.

پیامدهای ارادی کنش

۵۲- آیه «آدمی در گرو عمل خویش است.» بیانگر چه موضوعی است؟

کشف ارتباط عبارت مناسب را از ستون مقابل انتخاب کنید.

هر یک از موارد سمت راست، به کدام یک از موارد سمت چپ ارتباط دارد؟

۵۳- پرسش «چرا چنین کاری کردی؟»	☐	الف) ارادی بودن کنش
۵۴- مراجعه به دفترچه راهنما برای استفاده از تلفن همراه	☐	ب) هدفدار بودن کنش
۵۵- بوق زدن برای نشان دادن اعتراض	☐	پ) معنادار بودن کنش
۵۶- انتخاب رشته برای ادامه تحصیل	☐	ت) انعطاف‌پذیر بودن کنش
	☐	ث) آگاهانه بودن کنش

هر یک از موارد سمت راست، به کدام یک از موارد سمت چپ ارتباط دارد؟

۵۷- نمره‌دادن استاد	☐	الف) نتیجه طبیعی کنش وضوگرفتن
۵۸- پاکیزه شدن دست و صورت	☐	ب) پیامدهای نامطلوب کنش‌ها
۵۹- پیامدهای مستقل از اراده انسان	☐	پ) پیامد ارادی کنش
۶۰- دلیل خودداری از انجام برخی کنش‌ها	☐	ت) پیامدهای احتمالی کنش
	☐	ث) پیامدهای طبیعی و قطعی

پاسخ کامل به سؤالات زیر پاسخ کامل بدهید.

(خرداد ۱۴۰۰ خارج - دی ۹۷)

۶۱- پیامدهای ارادی و غیرارادی کنش انسانی را با یکدیگر مقایسه کنید.

(دی ۱۴۰۰)

۶۲- پیامدهای ارادی کنش را توضیح دهید.

(دی ۱۴۰۰ خارج)

۶۳- ویژگی‌های کنش انسان را نام ببرید.

(خرداد ۹۹ خارج)

۶۴- مفهوم «کنش آگاهانه است.» را با مثال توضیح دهید.

(دی ۹۹)

۶۵- منظور از معنادار بودن کنش چیست؟ با مثال توضیح دهید.

۶۶- ارادی بودن کنش به چه معناست؟

۶۷- آیا همه پیامدها و آثار کنش وابسته به اراده انسان است؟ توضیح دهید.

کنش‌های ما

درس
۱

مشاوره

این درس دربارهٔ رفتارهای آگاهانه و معنادار انسان‌هاست که در علوم انسانی و اجتماعی با عنوان «کنش‌های انسانی» از آن‌ها یاد می‌شود. این درس در دو بخش به ویژگی‌ها و پیامدهای کنش انسان‌ها می‌پردازد. ۳ نمره از امتحان نوبت اول از درس ۱ طرح می‌شود؛ همچنین از درس‌های ۱ تا ۵، پنج نمره در امتحان نهایی نوبت دوم طرح خواهد شد.

مقدمه

● تمامی مخلوقات - از جمله انسان - در جهان کاری انجام می‌دهند. برای مثال، ماه به دور زمین می‌چرخد، آب در جویبار روان است؛ و ما انسان‌ها نیز رفتارهایی مانند پیاده‌روی، درس خواندن و ... را انجام می‌دهیم.

بیت مرتبط

هر ذره که هست اگر غباری است
در پردهٔ مملکت به کاری است

ویژگی‌های کنش انسان‌ها

- برای فعالیت‌های انسان، اسم‌های گوناگونی مانند کار، عمل، فعل، رفتار، کردار و کنش وجود دارد.
- برای انجام‌دهندگان این فعالیت‌ها اسامی مختلفی مانند کارگر، کارمند، کارگزار، کارفرما و عامل به کار می‌رود.
- به فعالیتی که انسان انجام می‌دهد، کنش می‌گویند.
- به انجام‌دهندهٔ کنش، کنشگر می‌گویند.
- کنش‌های انسان دارای ویژگی‌هایی است که فعالیت او را از فعالیت سایر مخلوقات متمایز می‌کند. به عبارت دیگر ویژگی‌های کنش انسان، عامل تمایز رفتار او با رفتار سایر مخلوقات است.
- کنش آگاهانه است؛ یعنی وابسته به آگاهی آدمی است و بدون آن انجام نمی‌شود.
- تا آگاهی نباشد، کنشی صورت نمی‌گیرد؛ اما کنش انسان، همیشه براساس آگاهی صحیح صورت نمی‌گیرد.
- (۱) سخن گفتن یک کنش است. اگر ما آگاهی خود را نسبت به کلمات و معانی آن‌ها از دست بدهیم، از گفتار بازمی‌مانیم. از این رو فردی که از واژگان و دستور یک زبان آگاهی ندارد، نمی‌تواند با آن زبان سخن بگوید.
- (۲) وقتی برای اولین بار می‌خواهید از یک کالای پیچیده مانند تلفن همراه استفاده کنید، به دفترچهٔ راهنمای آن مراجعه می‌کنید. این موضوع نشان‌دهندهٔ نیازمندی کنش انسانی به آگاهی است.

۱- آگاهانه بودن کنش

مثال

● کنش به ارادهٔ انسان وابسته است؛ یعنی تا خواست و ارادهٔ انسان نباشد، کنش انجام نمی‌شود.

● برای انجام کنش، علاوه بر آگاهی، ارادهٔ انسان نیز ضروری است؛ زیرا ممکن است فردی از کاری آگاه باشد اما تصمیم به انجام آن نگیرد.

● مثال: ممکن است فردی نسبت به مضرات سیگار آگاه باشد، اما تصمیم به ترک آن نگیرد.

۲- ارادی بودن کنش

● کنش‌ها ممکن است با اشتیاق، یا با اکراه، یا حتی از روی اضطرار و بنا به ضرورتی انجام شوند؛ اما در هر حال ارادی‌اند. حتی فردی که از خطر می‌گریزد، با ارادهٔ خود این کنش را انجام می‌دهد، چرا که او می‌توانست بماند و با خطر روبه‌رو شود.

● فعالیت‌هایی مانند ضربان قلب، گردش خون، بسته شدن ناخودآگاه چشم در مواجهه با خطر و ... کنش محسوب نمی‌شوند؛ زیرا از جمله فعالیت‌های ارادی نیستند.

● مثال: قرارگرفتن بر سر دوراهی در انجام کاری، نشانگر ارادی بودن کنش انسان است.

۳- هدفدار بودن کنش

● کنش هدفدار است. پرسش «چرا چنین کاری کردی؟» را می‌توان از هر کنشگری پرسید؛ زیرا انسان، فعالیت‌های خود را با قصد و هدف خاصی انجام می‌دهد.

● انسان‌ها در انجام کنش، هدف خاصی را دنبال می‌کنند؛ اما ممکن است همیشه به آن هدف نرسند.

● انسان‌های مختلف در انجام کنش‌هایشان، هدف‌های یکسانی ندارند.

● مثال: فردی که پنجرهٔ اتاق را باز می‌کند، احتمالاً می‌خواهد هوای اتاق عوض شود. بنابراین کنش او، هدفدار است.

● کنش انسان‌ها معنادار است و آدمیان با توجه به معنای کنش خود، آن را انجام می‌دهند.

● معنادار بودن کنش، نتیجهٔ وجود سه ویژگی دیگر کنش است.

۴- معنادار بودن کنش

● آگاهانه، ارادی و هدفدار بودن کنش → معنادار بودن کنش

● (۱) وقتی دانش‌آموزی در کلاس، دستش را بالا می‌آورد، این کار را آگاهانه، ارادی و هدفدار انجام می‌دهد و معنای آن، اجازه‌خواستن از معلم است. معلم نیز در صورتی می‌تواند به او پاسخ مناسب بدهد که معنای کنش او را بیابد.

مثال

● (۲) بوق زدن راننده، یک کنش است. این کنش می‌تواند معنای مختلفی داشته باشد، از جمله: سلام کردن، ادای احترام و اعتراض

آثار و پیامدهای کنش انسان‌ها

● هر کنشی، آثار و پیامدهایی دارد. آثار و پیامدهای کنش انسان، به دو دستهٔ پیامدهای ارادی و پیامدهای غیرارادی تقسیم می‌شوند.

پیامدهای ارادی
(غیرطبیعی)

- به اراده انسان‌ها، یعنی خود کنشگر یا افراد دیگر وابسته است.
- خودشان کنش هستند و باید کنشگری آن‌ها را انجام دهد.
- احتمالی‌اند؛ یعنی ممکن است انجام شوند یا انجام نشوند.
- اگر فرد آن‌ها را اراده کند، انجام می‌شوند و اگر آن‌ها را نخواهد و اراده نکند، انجام نمی‌گیرند.
- مثال (۱) دانشجویی کتاب درسی خود را مطالعه می‌کند (کنش) و در پی آن، اولاً به سؤالات امتحانی پاسخ می‌دهد (پیامد ارادی وابسته به اراده خود کنشگر)؛ ثانیاً استاد به او نمره می‌دهد (پیامد ارادی وابسته به اراده دیگر افراد).
- (۲) فردی سلام می‌کند (کنش) و دیگری به او پاسخ می‌دهد (پیامد ارادی به اراده دیگر افراد).

پیامدهای غیرارادی
(طبیعی)

- به اراده انسان‌ها بستگی ندارند.
- کنش نیستند که لازم باشند کنشگری آن‌ها را انجام دهد؛ بلکه نتیجه طبیعی کنش‌اند.
- قطعی هستند؛ یعنی حتماً انجام می‌شوند.
- مثال (۱) وقتی پنجره را باز می‌کنید (کنش)، هوای کلاس عوض می‌شود (پیامد غیرارادی کنش).
- (۲) فردی که وضو می‌گیرد (کنش)، دست و صورتش پاکیزه می‌شود (پیامد غیرارادی کنش).
- (۳) وضو (کنش) سه اثر دارد: نظافت جسم، نشاط روح و تقرب و نزدیکی به خداوند متعال (پیامدهای غیرارادی کنش).

نکته: معمولاً انسان‌ها کنش‌های خود را با توجه به پیامدهای ارادی و غیرارادی آن انجام می‌دهند و از انجام برخی کنش‌ها، به دلیل پیامدهای نامطلوبشان، خودداری می‌کنند.

موارد زیر نشان‌دهنده این موضوع است که انسان‌ها باید پیش از انجام کنش، به آثار و پیامدهای آن توجه کنند:

- ۱ آیه ۳۸ سوره مدثر: «آدمی در گرو عمل خویش است.»
- ۲ بیت مرتبط: «آب این جوی به سرچشمه نمی‌گردد باز/ بهتر آن است که غفلت نکنیم از آغاز»
- ۳ حدیث پیامبر ﷺ: «هرگاه تصمیم به کاری گرفتی، اول در نتیجه و عاقبت آن تأمل کن ...»

پاسخ سؤالات درس ۱

۱. صحیح
۲. غلط؛ حتی اگر انسان از روی اکراه یا اضطرار کاری انجام دهد، با اراده خود، کنش را انجام داده است.
۳. صحیح
۴. صحیح
۵. صحیح
۶. غلط؛ کارهایی که انسان از روی اضطرار و بنا به ضرورت انجام می‌دهد، کنش محسوب می‌شود.
۷. غلط؛ بسته‌شدن ناخودآگاه چشم در مواجهه با خطر، به دلیل غیرارادی بودن، کنش محسوب نمی‌شود.

۸. غلط؛ پیامدهای غیرارادی (طبیعی) کنش، قطعی هستند؛ یعنی حتماً انجام می‌شوند.
۹. صحیح
۱۰. غلط؛ ارادی هستند.
۱۱. غلط؛ وابسته به اراده خود کنشگر است.
۱۲. صحیح
۱۳. صحیح
۱۴. صحیح
۱۵. غلط؛ نشانگر آگاهانه بودن کنش است.
۱۶. غلط؛ کنش انسان همواره براساس آگاهی صحیح صورت نمی‌گیرد.
۱۷. غلط؛ معمولاً انسان‌ها از انجام برخی کنش‌ها به دلیل پیامدهای نامطلوبشان خودداری می‌کنند.
۱۸. غلط؛ پیامد ارادی وابسته به اراده خود کنشگر است.
۱۹. ارادی
۲۰. معنادار
۲۱. ارادی‌اند.
۲۲. ارادی
۲۳. قطعی
۲۴. قطعی - احتمالی
۲۵. کنش - کنشگر
۲۶. آگاهی
۲۷. غیرارادی بودن
۲۸. ارادی - اراده دیگری
۲۹. گزینه «۴»
۳۰. گزینه «۲»
۳۱. گزینه «۱»
۳۲. گزینه «۳»
۳۳. گزینه «۴»
۳۴. گزینه «۳» سایر گزینه‌ها، به دلیل غیرارادی بودن، کنش محسوب نمی‌شود.
۳۵. گزینه «۱»
۳۶. گزینه «۴»
۳۷. نادرستی گزینه (۱): پیامدهای ارادی کنش، احتمالی‌اند و پیامدهای غیرارادی کنش، قطعی‌اند.
۳۸. نادرستی گزینه (۲): پیامدهای ارادی، کنش محسوب می‌شوند و پیامدهای غیرارادی، نتیجه طبیعی کنش‌اند.
۳۹. نادرستی گزینه (۳): پیامد غیرارادی کنش است.
۴۰. گزینه «۳»
۴۱. گزینه «۲»
۴۲. گزینه «۳»
۴۳. گزینه «۳» رد سایر گزینه‌ها:
- گزینه‌های (۱) و (۲): بیانگر پیامدهای غیرارادی کنش‌اند.
- گزینه (۳): پیامدهای ارادی، گاه به اراده خود فرد و گاه به اراده دیگری وابسته است.
۴۴. پیامدهای نامطلوب کنش‌ها
۴۵. پیامدهای ارادی
۴۶. هدفدار بودن
۴۷. ویژگی‌های کنش انسان
۴۸. زیرا ممکن است فردی از کاری آگاه باشد، اما تصمیم به انجام آن نگیرد.
۴۹. خیر؛ زیرا ارادی نیستند.
۵۰. هدفدار بودن
۵۱. الف) برخی از پیامدهای کنش به اراده انسان‌ها، یعنی خود کنشگر یا افراد دیگر وابسته‌اند. به همین دلیل به آن‌ها پیامدهای ارادی می‌گویند.
- ب) بعضی از پیامدهای کنش به اراده انسان وابسته نیستند. به این پیامدها، پیامدهای غیرارادی می‌گویند.
۵۲. انسان باید قبل از انجام کار، به عواقب آن بیندیشد. (پیامدهای کنش)

۵۳. (ب) ۵۴. (ث) ۵۵. (پ) ۵۶. (الف)
۵۷. (پ) ۵۸. (الف) ۵۹. (ث) ۶۰. (ب)

۶۱. پیامدهای ارادی کنش: به اراده افراد انسانی وابسته‌اند. - احتمالی هستند. - خودشان کنش هستند.

پیامدهای غیرارادی کنش: به اراده افراد انسانی وابسته نیستند. - قطعی هستند - نتیجه طبیعی کنش‌اند.

۶۲. برخی از پیامدهای کنش به اراده انسان‌ها، یعنی خود کنشگر یا افراد دیگر وابسته‌اند، به آن‌ها پیامدهای ارادی می‌گویند. این دسته از پیامدها خودشان کنش هستند و باید کنشگری آن‌ها را انجام دهد.

۶۳. آگاهانه‌بودن - ارادی‌بودن - هدفداربودن - معناداربودن

۶۴. کنش آگاهانه است؛ یعنی کنش وابسته به آگاهی آدمی است و بدون آگاهی انجام نمی‌شود. برای مثال، سخن گفتن یک کنش است. اگر ما آگاهی خود را نسبت به کلمات و معانی آن‌ها از دست بدهیم، از گفتار بازمی‌مانیم. از این‌رو فردی که از واژگان و دستور یک زبان آگاهی ندارد، نمی‌تواند با آن زبان سخن بگوید.

۶۵. انسان‌ها با توجه به معنای کنش خود، آن را انجام می‌دهند؛ مثلاً وقتی دانش‌آموزی در کلاس، دستش را بالا می‌آورد، این کار را آگاهانه، ارادی و هدفدار انجام می‌دهد و معنای آن اجازه‌خواستن از معلم است. معلم نیز در صورتی می‌تواند به او پاسخ مناسب بدهد که معنای کنش او را بیابد.

۶۶. کنش ارادی است؛ کنش وابسته به اراده انسان است، یعنی تا خواست انسان نباشد، کنشی انجام نمی‌شود. پس، برای انجام کنش علاوه بر آگاهی، اراده انسان نیز ضروری است؛ زیرا ممکن است فردی از کاری آگاه باشد اما تصمیم به انجام آن نگیرد.

۶۷. خیر؛ همه پیامدهای کنش این‌گونه نیستند؛ یعنی برخی از پیامدهای کنش، به‌اراده انسان بستگی ندارد. به این پیامدها، پیامدهای غیرارادی می‌گویند. این دسته از پیامدها، کنش نیستند که لازم باشد کنشگری آن‌ها را انجام دهد؛ بلکه نتیجه طبیعی کنش‌اند.

● کنش اجتماعی، با توجه به دیگران انجام می‌شود، نه لزوماً حضور دیگران. به عبارت دیگر، ملاک تبدیل کنش فردی به کنش اجتماعی، توجه به دیگران است، نه حضور آن‌ها.

- ۱) کنش اجتماعی فقط در حضور فیزیکی دیگران صورت نمی‌گیرد، بلکه بدون حضور فیزیکی دیگران هم انجام می‌شود.
● مثال، رعایت قوانین راهنمایی و رانندگی در نیمه‌شب و به دور از چشم دیگران و حتی دوربین‌های مخفی (بدون حضور دیگران)، نیز یک کنش اجتماعی است.
۲) کنش‌هایی که در حضور دیگران ولی بدون توجه به آن‌ها انجام می‌گیرند، کنش فردی‌اند.

نتایج این نکته

- مثال، فردی که در کلاس درس حضور دارد؛ ولی بی‌توجه به اطرافیان در ذهن خود رودخانه‌ای خروشان را تخیل می‌کند، کنشی فردی انجام داده است.
● بیت مرتبط: هرگز وجود حاضر و غایب شنیده‌ای/ من در میان جمع و دلم جای دیگر است

● کنش اجتماعی ناظر به دیگران است. دیگران، یعنی کسانی که کنشگران با توجه به آن‌ها دست به کنش می‌زنند، متفاوت‌اند.
● کنش‌های ما در ارتباط با خودمان، خلقت (طبیعت و ماوراء طبیعت) و خداوند متعال، کنش اجتماعی محسوب نمی‌شوند.

پدیده‌های اجتماعی

● به کنش اجتماعی و پیامدهای آن پدیده اجتماعی می‌گویند. بانک، مسجد، مدرسه، خانواده و ... نمونه‌هایی از پدیده‌های اجتماعی هستند.
● کنش اجتماعی خردترین (کوچک‌ترین) پدیده اجتماعی است و سایر پدیده‌های اجتماعی، آثار و پیامدهای آن هستند.

- پدیده‌های اجتماعی را انسان‌ها در ارتباط با یکدیگر به‌وجود می‌آورند. از آن‌جا که افراد با آگاهی، اراده و هدف عمل می‌کنند، پدیده‌های اجتماعی معنادارند.
● پدیده‌های اجتماعی را می‌توان براساس اندازه و دامنه از یکدیگر تفکیک کرد. به این ترتیب می‌توان طیفی را در نظر گرفت که در یک سوی آن پدیده‌های اجتماعی خرد و در سوی دیگر آن پدیده‌های کلان قرار می‌گیرند.

خرد ← کلان
مثل کنش اجتماعی مثل جامعه و فرهنگ

ویژگی‌های پدیده‌های اجتماعی

● پدیده‌های اجتماعی، به مرور از انسان‌هایی که آن‌ها را به‌وجود آورده‌اند، مستقل می‌شوند و فرصت‌ها و محدودیت‌هایی را برای کنش انسان و زندگی او ایجاد می‌کنند. این روند تا جایی ادامه می‌یابد که افراد احساس می‌کنند که پدیده‌های اجتماعی، همانند پدیده‌های طبیعی هستند؛ حال آن‌که این‌طور نیست.

● در مقابل پدیده‌های اجتماعی، پدیده‌های تکوینی (طبیعی و فوق‌طبیعی) وجود دارند.

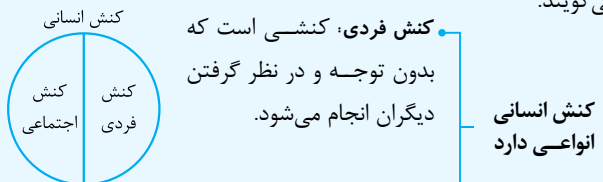
● انسان‌ها پدیده‌های اجتماعی را برای رفع نیازها و تأمین سعادت خود پدید می‌آورند، ولی در مواردی خود این پدیده‌ها اصل قرار می‌گیرند و به جای این‌که در خدمت سعادت بشر باشند، انسان‌ها را به خدمت می‌گیرند.

پدیده‌های اجتماعی

درس
۲

کنش اجتماعی

یادآوری به فعالیت‌های آگاهانه، ارادی، هدفدار و معنادار انسان، کنش انسانی می‌گویند.

● کنش اجتماعی، نوعی کنش انسانی است که با توجه به دیگران انجام می‌شود. در کنش اجتماعی، اراده و آگاهی کنشگر ناظر به دیگران، ویژگی‌ها و اعمال آن‌هاست.

مثال: فردی به تنهایی در حال گوش کردن به موسیقی است.

کنش فردی

مثال: در این زمان فرد دیگری وارد اتاق می‌شود و با هم موسیقی گوش می‌کنند.

کنش اجتماعی

۱۰	انقلاب اسلامی چه تأثیری بر جوامع اسلامی داشته است؟	۱
۱۱	نظام‌های سیاسی براساس تعداد افراد تأثیرگذار و تصمیم‌گیرنده به چند دسته تقسیم می‌شوند؟ توضیح دهید.	۱/۵
۱۲	چرا رفاه حاصل از اقتصاد نفتی پایدار نیست؟	۱
جمع نمرات	«موفق باشید»	۲۰

ردیف	امتحان نهایی: علوم اجتماعی	رشته: ریاضی فیزیک - علوم تجربی	تاریخ امتحان: خرداد ۱۴۰۱	نمره
ردیف	امتحان شماره ۳	پایه دوازدهم دوره دوم متوسطه	مدت امتحان: ۷۵ دقیقه	نمره
۱	در عبارات زیر موارد صحیح و غلط را مشخص کنید: (الف) کاهش روابط عاطفی میان اعضای خانواده، پیامد طبیعی استفاده افراطی از شبکه‌های مجازی است. (ب) نقش و عضویت اجتماعی ما مجرای ارتباط ما با جامعه و بخشی از آن به حساب می‌آید. (پ) تحرک اجتماعی همیشه درون یک نسل، یعنی برای یک فرد در طول زندگی خودش اتفاق می‌افتد. (ت) تصویری که تاریخ‌نگاران غربی و مستشرقان از هویت جامعه اسلامی القا می‌کردند، اساطیری بود. (ث) اولین شرط بقای هر جامعه، اقتصاد قوی و پیشرفته آن است.			۲/۵
۲	جاهای خالی را با عبارات مناسب پر کنید: (الف) ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی از طریق تحقق می‌یابند. (ب) بخش‌هایی از فرهنگ که مربوط به یک قوم، قشر، صنف یا گروه است، نامیده می‌شود. (پ) جامعه‌ای که روش‌های مناسبی برای نداشته باشد، در معرض آسیب‌های بیشتری قرار می‌گیرد. (ت) هویت فرهنگی جامعه، گسترده‌تر از افراد است. (ث) هرگاه قدرت برای رسیدن به هدفی معین سازمان پیدا کند، پدید می‌آید.			۲/۵
۳	سوالات چهارگزینه‌ای: (الف) درس‌خواندن برای دستیابی به شغل و درآمد، به کدام یک از ویژگی‌های کنش اشاره دارد؟ (۱) معناداربودن (۲) آگاهانه‌بودن (۳) ارادی‌بودن (۴) هدفداربودن (ب) نوع هر یک از ویژگی‌های هویتی را مشخص کنید. (متولد ماه خرداد - پلیس) (۱) اکتسابی، ثابت و فردی - انتسابی، فردی و ثابت (۲) انتسابی، ثابت و فردی - اجتماعی، متغیر و اکتسابی (۳) انتسابی، متغیر و فردی - اکتسابی، متغیر و اجتماعی (۴) اجتماعی، متغیر و اکتسابی - فردی، اکتسابی و متغیر (پ) کدام گزینه صحیح نیست؟ (۱) جامعه افرادی را که مطابق ارزش‌ها و هنجارهای جامعه عمل نکنند، مجازات می‌کند. (۲) یکی از روش‌های پیشگیری از کژروی اجتماعی، تبلیغ و اقناع است. (۳) فرایند جامعه‌پذیری همواره با موفقیت همراه است. (۴) همواره افرادی هستند که به حقوق و تکالیف خود پایبند نیستند و رفتارهای مخالف انجام می‌دهند. (ت) اگر عقاید و ارزش‌های یک جامعه مانع آشنایی اعضای آن با حقیقت انسان و جهان شود، آن جامعه دچار شده است. (۱) خودباختگی (۲) ازخودبیگانگی تاریخی (۳) ازخودبیگانگی فطری (۴) ازخودبیگانگی فرهنگی (ث) در نخستین رویارویی‌ها، قدرت و جوامع غربی، جوامع اسلامی را به خودباختگی فرهنگی دچار ساخت. (۱) سیاسی و اقتصادی (۲) سیاسی و نظامی (۳) اقتصادی و فرهنگی (۴) فرهنگی و نظامی			۲/۵

۳	۴	به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید. (الف) فرهنگ چگونه از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌شود؟ (ب) بخش‌هایی از فرهنگ که از نظر علمی صحیح و مطابق با فطرت باشد، چه نامیده می‌شود؟ (پ) برای تحرک اجتماعی نزولی مثالی بزنید. (ت) نظریه‌پردازان غربی در طی قرن بیستم، سرنوشت مشترک و حتمی بشریت را در چه می‌دانستند؟ (ث) در دسته‌بندی فارابی از نظام سیاسی، جامعه‌ای که براساس قوانین الهی شکل می‌گیرد چه نام دارد؟ (ج) چرا کشورهای سلطه‌گر غرب جنگ اقتصادی تمام‌عیاری را علیه کشور ما به راه انداخته‌اند؟												
۱	۵	هر یک از تعاریف ستون اول به کدام یک از مفاهیم ستون دوم اشاره دارد؟ (۱ مورد اضافی است).												
<table><tr><th>تعاریف</th><th>مفاهیم</th></tr><tr><td>(الف) حاکمیت دنیوی و این جهانی که هیچ حقیقت و فضیلتی را به رسمیت نمی‌شناسد.</td><td>(۱) لیبرالیسم</td></tr><tr><td>(ب) مباح دانستن همهٔ امور برای انسان‌هاست.</td><td>(۲) دموکراسی</td></tr><tr><td>(پ) حاکمیت اکثریت مردم براساس حقیقت و فضیلت است.</td><td>(۳) لیبرال دموکراسی</td></tr><tr><td>(ت) حاکمیت اکثریت مردم بر مدار خواسته‌های آن‌ها است.</td><td>(۴) آریستوکراسی</td></tr><tr><td></td><td>(۵) جمهوری</td></tr></table>			تعاریف	مفاهیم	(الف) حاکمیت دنیوی و این جهانی که هیچ حقیقت و فضیلتی را به رسمیت نمی‌شناسد.	(۱) لیبرالیسم	(ب) مباح دانستن همهٔ امور برای انسان‌هاست.	(۲) دموکراسی	(پ) حاکمیت اکثریت مردم براساس حقیقت و فضیلت است.	(۳) لیبرال دموکراسی	(ت) حاکمیت اکثریت مردم بر مدار خواسته‌های آن‌ها است.	(۴) آریستوکراسی		(۵) جمهوری
تعاریف	مفاهیم													
(الف) حاکمیت دنیوی و این جهانی که هیچ حقیقت و فضیلتی را به رسمیت نمی‌شناسد.	(۱) لیبرالیسم													
(ب) مباح دانستن همهٔ امور برای انسان‌هاست.	(۲) دموکراسی													
(پ) حاکمیت اکثریت مردم براساس حقیقت و فضیلت است.	(۳) لیبرال دموکراسی													
(ت) حاکمیت اکثریت مردم بر مدار خواسته‌های آن‌ها است.	(۴) آریستوکراسی													
	(۵) جمهوری													
سؤالات تشریحی														
۱	۶	فرهنگ آرمانی و فرهنگ واقعی را با یکدیگر مقایسه کنید.												
۱	۷	آیا فرصت‌های پیش‌روی افراد برای تحرک اجتماعی و کسب هویت‌های جدید در جوامع مختلف یکسان است؟ توضیح دهید.												
۱	۸	هویت فرهنگی جامعه تا چه زمانی دوام می‌آورد و چه زمانی با چالش‌هایی مواجه می‌شود؟												
۱	۹	تحول فرهنگی منفی را تعریف کنید و مثال بزنید.												
۱/۵	۱۰	چگونگی مقابلهٔ جوامع اسلامی از جمله ایران با انواع همه‌جمله‌های نظامی و سیاسی اقوام مختلف را با ذکر مثال بنویسید.												
۱	۱۱	چه زمانی قدرت هم «مقبولیت اجتماعی» و هم «مشروعیت حقیقی» دارد؟												
۱	۱۲	در اصول کلی سیاست‌های جمعیتی سال ۱۳۹۳ به چه ضرورت‌هایی توجه شده است؟ (ذکر ۲ مورد)												
۱	۱۳	الگوی اقتصاد مقاومتی چه دستاوردهایی به همراه می‌آورد؟												
۲۰		جمع نمرات «موفق باشید»												

رشته: ریاضی فیزیک - علوم تجربی	تاریخ امتحان: شهریور ۱۴۰۱	امتحان نهایی: علوم اجتماعی	ردیف
پایه دوازدهم دوره دوم متوسطه	مدت امتحان: ۷۵ دقیقه	امتحان شماره ۴	نمره
۱	در عبارات زیر موارد صحیح و غلط را مشخص کنید: الف) آسیب‌های تنفسی از پیامدهای غیرارادی مصرف دخانیات است. ب) آداب و رسوم ازدواج و عروسی در مناطق مختلف ایران، خرده‌فرهنگ محسوب می‌شود. پ) قدرتی که بدون استفاده از تهدید و با رضایت تبعیت‌کنندگان به دست می‌آید، مقبولیت و مشروعیت دارد. ت) تصویری که تاریخ نگاران غربی و مستشرقان از هویت جامعه اسلامی القا می‌کردند، اساطیری بود. ث) غرب، شیوه‌های اقتصادی سازگار با اقتصاد سرمایه‌داری را در سراسر جهان نابود می‌کند.		۲

۲	جاهای خالی را با عبارات مناسب پر کنید: (الف) کنش‌هایی که در حضور دیگران ولی بدون توجه به آن‌ها انجام می‌گیرند، نیستند. (ب) مرز و محدوده فرهنگ آرمانی و واقعی براساس تغییر می‌کند. (پ) برگزاری مسابقات زیبایی و نمایشگاه‌های مد، از توجه فرهنگ غرب بر بعد هویت حکایت می‌کند. (ت) به جابه‌جایی افراد از یک موقعیت اجتماعی به موقعیت اجتماعی دیگر می‌گویند. (ث) خودباختگی جوامع غیرغربی در برابر جهان غرب را می‌نامند. (ج) ایرانیان پس از آشنایی با اسلام، عناصر مشرکانه و خود را کنار گذاشتند.	۳
۲/۵	سؤالات چهارگزینه‌ای: (الف) قرار گرفتن بر سر دوراهی، کدام‌یک از ویژگی‌های کنش را نشان می‌دهد؟ (۱) آگاهانه (۲) ارادی (۳) هدفدار (۴) معنادار (ب) کدام گزینه در مورد ارزش‌ها و هنجارها صحیح نیست؟ (۱) ارزش‌ها و هنجارها از طریق کنش اجتماعی تحقق می‌یابند. (۲) عدالت و امنیت ارزش‌اند و احوال‌پرسی از دیگران هنجار است. (۳) افراد با عمل کردن به ارزش‌ها و هنجارها موجب تداوم و گسترش آن‌ها می‌شوند. (۴) هنجار اجتماعی، شیوه انجام کنش اجتماعی است و ارزش‌ها از جنس وسیله‌اند. (پ) کدام گزینه ویژگی‌های «راستگویی» و «متولد ماه شهریور» را به ترتیب نشان می‌دهد؟ (۱) اکتسابی، فردی و ثابت - انتسابی، اجتماعی و ثابت (۲) اکتسابی، فردی و متغیر - انتسابی، اجتماعی و ثابت (۳) انتسابی، فردی و متغیر - اکتسابی، اجتماعی و ثابت (۴) انتسابی، اجتماعی و متغیر - اکتسابی، اجتماعی و ثابت (ت) جامعه‌ای که با حفظ عقاید و ارزش‌های خود با جوامع دیگر ارتباط برقرار می‌کند و در سطح هنجارها و سبک زندگی، عناصری از جوامع دیگر را می‌گیرد، زمینه خود را فراهم می‌آورد. (۱) تحول فرهنگی (۲) گسترش و پیشرفت (۳) تحول فرهنگی مثبت (۴) عقب‌ماندگی (ث) نظریه‌پردازان غربی طی قرن بیستم همه فرهنگ‌ها را سرنوشت مشترک و حتمی بشریت می‌دانستند. (۱) دنیوی‌شدن (۲) معنوی‌شدن (۳) اساطیری‌شدن (۴) توحیدی‌شدن	۴
۴	به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید. (الف) کدام‌یک از پیامدهای کنش، احتمالی‌اند؟ (ب) خردترین پدیده اجتماعی چیست؟ (پ) کدام لایه‌های فرهنگ کم‌تر در معرض تغییر قرار می‌گیرند؟ (ت) در کدام فرهنگ انسان حق ندارد در جهان طبیعت و بدن خود دخل و تصرف کند؟ (ث) به فرایندی که هر فرد برای مشارکت اجتماعی دنبال می‌کند و مسیری که برای شکل‌دادن به هویت اجتماعی طی می‌کند، چه می‌گویند؟ (ج) علت بیرونی تحولات فرهنگی چیست؟ (چ) ارسطو حکومتی را که در آن اکثریت براساس خواسته‌ها و تمایلات خود حاکمیت دارند، چه می‌نامد؟ (ح) یکی از مهم‌ترین پیامدهای هر انقلاب چیست؟	۵
۱/۵	اصطلاحات زیر را تعریف کنید: (الف) فرهنگ عمومی (ب) سیاست‌های جمعیتی	۶
۱	حقایق ثابت‌اند یا تغییرپذیر؟ توضیح دهید.	۷
۱/۵	جوامع برای پیشگیری از کژروی اجتماعی از چه روش‌هایی استفاده می‌کنند؟ توضیح دهید.	

سؤالات تشریحی

۸	چه زمانی جامعه دچار از خود بیگانگی حقیقی (فطری) می‌شود؟	۱
۹	چگونه جامعه ایران به قلب تپنده بیداری اسلامی تبدیل شد؟	۱
۱۰	لیبرال دموکراسی چه نوع نظام سیاسی است؟ (ویژگی‌های نظام لیبرال دموکراسی)	۱/۵
۱۱	اقتصاد امروز ایران چه دستاوردها و چه معضلاتی داشته است؟ (هر کدام دو مورد)	۱
	«موفق باشید»	جمع نمرات
		۲۰

ردیف	امتحان نهایی: علوم اجتماعی	رشته: ریاضی فیزیک - علوم تجربی	تاریخ امتحان: دی ۱۴۰۱	مدت امتحان: ۷۵ دقیقه	نمره
۱	در عبارات زیر موارد صحیح و غلط را مشخص کنید. (الف) فردی که از خطر می‌گریزد کنشی انجام نداده؛ زیرا عمل او از روی اضطرار است. (ب) برخی کنش‌ها در حضور دیگران انجام نمی‌شوند، اما اجتماعی‌اند. (پ) هویت فرهنگی جامعه، فرصت شکل‌گیری هویت‌های اجتماعی متناسب با خود را فراهم می‌آورد. (ت) مقبولیت و مشروعیت حقیقی نمی‌توانند باهم باشند. (ث) هر چه حاملان و عاملان فرهنگ و معانی آن بیشتر باشند، امکان تحول فرهنگی بیشتر است.				۲/۵
۲	جاهای خالی را با عبارات مناسب پر کنید. (الف) ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی آثار و پیامد هستند. (ب) ما انسان‌ها در جامعه و فرهنگی دیده می‌کشاییم که توسط ما پدید آمده است. (پ) مهم‌ترین مسئله بشری است. (ت) جامعه‌ای که روش‌های مناسبی برای نداشته باشد در معرض آسیب‌های بیشتری قرار می‌گیرد. (ث) در دسته‌بندی فارابی از نظام سیاسی، مدینه جامعه‌ای است که براساس قوانین الهی شکل می‌گیرد.				۲/۵
۳	پاسخ صحیح را مشخص کنید. (الف) کدام گزینه صحیح است؟ (۱) کنش انسان‌ها همیشه براساس آگاهی صحیح صورت می‌گیرد. (۲) برخی آسیب‌های جسمانی و روانی، پیامد طبیعی استفاده افراطی از شبکه‌های اجتماعی است. (۳) انسان کنش‌ها را با هدف خاصی انجام می‌دهد و همیشه به هدف می‌رسد. (۴) پاکیزگی دست و صورت پیامد ارادی کنش وضوگرفتن است. (ب) به آن بخش از فرهنگ که مردم یک جامعه در آن اشتراک دارند چه می‌گویند؟ (۱) فرهنگ آرمانی (۲) فرهنگ واقعی (۳) فرهنگ عمومی (۴) خرده‌فرهنگ موافق (پ) علومی که از دو ابزار و بهره می‌گیرند می‌توانند درباره حق و باطل بودن فرهنگ‌ها داوری کنند. (۱) عقل و وحی (۲) تجربه و وحی (۳) عقل و تجربه (۴) حس و عقل (ت) بسیاری از جوامع غیرغربی در رویارویی با جهان غرب، مبهوت و مرعوب قدرت غرب شدند. (۱) نظامی و فرهنگی (۲) فرهنگی و سیاسی (۳) اقتصادی و سیاسی (۴) اقتصادی و فرهنگی (ث) در دیدگاه مستشرقان هویت فرهنگی جوامع اسلامی نیست، بلکه است. (۱) توحیدی یا اساطیری - دنیوی (۲) دنیوی - توحیدی (۳) اساطیری - توحیدی (۴) دنیوی - توحیدی یا اساطیری (ج) کدام مورد از ویژگی‌های اقتصاد وابسته به نفت نیست؟ (۱) تولید ملی شکننده و ضعیف (۲) ایجاد درآمد هنگفت و بدون زحمت (۳) احساس رفاه در کوتاه‌مدت (۴) رفاه اقتصادی ناشی از رواج کسب و کار				۳

۳	۴	به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید. الف) دیگران در چه صورت می‌توانند به کنشگر پاسخ مناسب دهند؟ ب) افراد چگونه می‌توانند موجب تداوم و استمرار ارزش‌ها و هنجارها شوند؟ پ) کدام لایه‌های فرهنگ تأثیرات همه‌جانبه و فراگیر دارند؟ ت) کدام‌یک از معانی «ازخودبیگانگی فرهنگی» مانع آشنایی اعضای جامعه با حقیقت انسان و جهان می‌شود؟ ث) چه کسانی از قدرت اجتماعی بیشتری برخوردارند؟ ج) کشورهای غربی پاشنه آشیل ایران اسلامی را چه می‌دانند؟												
۲	۵	اصطلاحات زیر را تعریف کنید؟ الف) کژروی اجتماعی: ب) لیبرال دموکراسی:												
۱	۶	هر یک از تعاریف ستون اول به کدام‌یک از مفاهیم ستون دوم اشاره دارد؟ (۱ مورد اضافی است). <table><tr><th>تعاریف</th><th>مفاهیم</th></tr><tr><td>الف) مواجهه مسلمانان با هجوم‌های نظامی و سیاسی صلیبیان</td><td>۱) دفع مهاجمان</td></tr><tr><td>ب) مواجهه مسلمانان با حمله مغول</td><td>۲) خودباختگی فرهنگی</td></tr><tr><td>پ) نخستین رویارویی جوامع اسلامی با غرب</td><td>۳) تجربه جدیدی که هنوز به پایان نرسیده</td></tr><tr><td>ت) مواجهه فرهنگ جدید غرب با جوامع اسلامی</td><td>۴) جذب و هضم مهاجمان</td></tr><tr><td></td><td>۵) استقلال فرهنگی</td></tr></table>	تعاریف	مفاهیم	الف) مواجهه مسلمانان با هجوم‌های نظامی و سیاسی صلیبیان	۱) دفع مهاجمان	ب) مواجهه مسلمانان با حمله مغول	۲) خودباختگی فرهنگی	پ) نخستین رویارویی جوامع اسلامی با غرب	۳) تجربه جدیدی که هنوز به پایان نرسیده	ت) مواجهه فرهنگ جدید غرب با جوامع اسلامی	۴) جذب و هضم مهاجمان		۵) استقلال فرهنگی
تعاریف	مفاهیم													
الف) مواجهه مسلمانان با هجوم‌های نظامی و سیاسی صلیبیان	۱) دفع مهاجمان													
ب) مواجهه مسلمانان با حمله مغول	۲) خودباختگی فرهنگی													
پ) نخستین رویارویی جوامع اسلامی با غرب	۳) تجربه جدیدی که هنوز به پایان نرسیده													
ت) مواجهه فرهنگ جدید غرب با جوامع اسلامی	۴) جذب و هضم مهاجمان													
	۵) استقلال فرهنگی													
سؤالات تشریحی														
۱	۷	آیا فرهنگ آرمانی همان فرهنگ حق است؟ توضیح دهید و مثال بزنید.												
۱	۸	نگاه فرهنگ جدید غرب و فرهنگ اسلام را به طبیعت و بدن انسان مقایسه کنید.												
۱	۹	افراد در بدو تولد، هویت اجتماعی انتسابی خود را به چه صورت می‌پذیرند و چگونه از موقعیت اجتماعی جدیدی برخوردار می‌شوند؟												
۱	۱۰	در چه صورت ارتباط میان جوامع، زمینه گسترش و پیشرفت یک جامعه را فراهم می‌آورد؟												
۱	۱۱	انقلاب اسلامی ایران چه تأثیری بر اندیشمندان جهان غرب داشته است؟												
۱	۱۲	در اصول کلی سیاست‌های جمعیتی تصویب‌شده در سال ۱۳۹۳ به چه ضرورت‌هایی توجه شده است؟ (ذکر دو مورد)												
۲۰		جمع نمرات												
«موفق باشید»														

پاسخ امتحان شماره (۱): خرداد ۱۴۰۰

پاسخ امتحان شماره (۲): شهریور ۱۴۰۰

۱. الف) غلط

(ب) صحیح

(پ) صحیح

(ت) صحیح

(ث) صحیح (هر مورد ۵/۵)

۲. الف) نفسانی

(ب) انتسابی

(پ) بیداری اسلامی

(ت) قدرت اجتماعی (هر مورد ۵/۵)

۳. الف) گزینه «۳»

(ب) گزینه «۲»

(پ) گزینه «۲»

(ت) گزینه «۱» (هر مورد ۵/۵)

۴. الف) با عمل به آرمان‌ها

(ب) افقی

(پ) غرب‌زدگی - بازگشت به خویشتن - خدمات متقابل اسلام و ایران - فطرت
(ت) آنان را در فرهنگ خود جذب و هضم کردند.

(ث) هنگامی که بعد اجتماعی وسیع‌تری پیدا می‌کند.

(ج) افزایش‌دهنده یا کاهش‌دهنده جمعیت. (هر مورد ۵/۵)

۵. الف) ۴

(ب) ۱

(پ) ۲

(ت) ۳ (هر مورد ۵/۲۵)

۶. خیر، فردی که در کلاس حضور دارد ولی بی‌توجه به اطرافیان در ذهن خود
رودخانه‌ای خروشان را تخیل می‌کند. (۱)

۷. بخش‌هایی از فرهنگ که مربوط به یک قوم، قشر، صنف یا گروه است خرده‌فرهنگ
نامیده می‌شود مثل خرده‌فرهنگ معلمان، پزشکان و ... خرده‌فرهنگ‌هایی که
درون یک فرهنگ عمومی قرار دارند، اغلب با فرهنگ عمومی سازگارند. (۱/۵)

۸. روش‌های «تبلیغ و اقناع»، «تشویق و پاداش» و «تنبيه و مجازات»، در واقع
هر جامعه می‌کوشد تا از طریق آموزش، افراد را قانع کند که عقاید و ارزش‌های
جامعه را بپذیرند، به افرادی که مطابق ارزش‌ها و هنجارهای جامعه عمل
می‌کنند، پاداش می‌دهد و کسانی را که دچار کژروی اجتماعی شده باشند،
مجازات می‌کند. (۱/۵)

۹. جوامع غربی پس از رویارویی با جوامع اسلامی بدون این‌که به جامعه و
فرهنگ اسلام بپیوندند تحولات هویتی پیدا کردند و از غرب مسیحی قرون
وسطا به غرب سکولار قرون جدید تبدیل شدند و هویت جدیدی پیدا کردند. (۱)
۱۰. هویت فرهنگی جوامع اسلامی، توحیدی یا اساطیری نیست، بلکه دنیوی
است. این هویت در قالب عناوین قوم‌گرایانه و ناسیونالیستی به ابعاد تاریخی و
جغرافیایی محدود می‌شود و امت و ملت اسلامی را به اقوام مختلف نظیر ترک
و عرب و فارس تقسیم می‌کند. (۱/۵)

۱۱. جمهوری: حکومتی که اکثریت مردم براساس حقیقت و فضیلت فعالیت دارند.

دموکراسی: حاکمیت اکثریت مردم براساس خواسته‌ها و تمایلات خود (۱)

۱۲. افزایش جمعیت، جوانی جمعیت، حمایت از زوج‌های جوان و توانمندسازی
آنان در تأمین هزینه‌های زندگی و تربیت نسل صالح و کارآمد، ترویج و
نهادینه‌سازی سبک زندگی ایرانی اسلامی، فرهنگ‌سازی برای احترام و تکریم
سالندان و بهره‌مندی از تجارب و توانمندی‌های ایشان، برنامه‌ریزی برای توزیع
متعادل جمعیت در نقاط مختلف کشور. (ذکر ۴ مورد کافی است). (۱)

۱۳. می‌تواند اقتصادی وابسته ایجاد کند که رشد و افول آن، به قیمت و درآمد
نفت وابسته است. (۱)

۱. الف) صحیح

(ب) صحیح

(پ) غلط

(ت) غلط

(ث) صحیح (هر مورد ۵/۵)

۲. الف) ارادی‌اند

(ب) هنجار اجتماعی

(پ) خانواده

(ت) مشرکانه

(ث) اقتدار (هر مورد ۵/۵)

۳. الف) گزینه «۴»

(ب) گزینه «۲»

(پ) گزینه «۲»

(ث) گزینه «۱» (هر مورد ۵/۵)

(ت) گزینه «۴»

۴. الف) پدیده اجتماعی

(ب) لایه‌های عمیق

(پ) عقلی

(ت) دنیوی‌شدن

(ث) جمهوری

(ج) سیاست‌های جمعیتی (هر مورد ۵/۵)

۵. الف) ۱

(ب) ۳

(پ) ۲

(ت) ۴ (هر مورد ۵/۲۵)

۶. جوامع مختلف با ایمان به حق، حقیقت را به فرهنگ آرمانی خود وارد
می‌کنند و با عمل کردن براساس این عقاید و ارزش‌ها، آن‌ها را به فرهنگ
واقعی‌شان وارد می‌نمایند. (۱)

۷. نگاه دنیوی فرهنگ جدید غرب و ارزش‌های آن به گونه‌ای است که هر دخل
و تصرفی را در طبیعت و بدن مجاز می‌داند. انسان در این فرهنگ، هر نوع
تصرفی را برای بهره‌برداری بیشتر از طبیعت انجام می‌دهد. (۱)

۸. تبلیغ و اقناع، تشویق و پاداش، تنبيه و مجازات (۱/۵)

۹. الف) عناصر فرهنگی جامعه دیگر را بدون تحقیق و گزینش می‌پذیرد.

(ب) چنین جامعه‌ای به روش تقلیدی عمل می‌کند.

(پ) ارتباطش را با تاریخ و فرهنگ خود از دست می‌دهد.

(ت) نه می‌تواند فرهنگ خود را تداوم ببخشد نه قادر است به جامعه دیگری که
شیفته و مهیبت آن شده است، ملحق شود. (از این‌جا مانده و از آن‌جا رانده)
(ذکر ۳ مورد کافی است). (۱/۵)

۱۰. جوامع اسلامی دیگر با الهام‌گرفتن از انقلاب اسلامی ایران، هویت خود را
بیرون از تصاویری که فرهنگ غربی القا می‌کرد، جست‌وجو می‌کنند. (۱)

۱۱. نظام‌هایی که در آن‌ها یک فرد حاکم است و تصمیم می‌گیرد؛

● نظام‌هایی که در آن‌ها اقلیتی تصمیم‌گیرنده است؛

● نظام‌هایی که در آن‌ها اکثریت مردم در سرنوشت سیاسی خود تأثیرگذارند. (۱/۵)

۱۲. ● ایجاد درآمدی هنگفت و بدون زحمت

● شکل‌گیری تولید ملی ضعیف و شکننده وابسته به نفت

● به وجود آمدن دولت بزرگی که به کمک درآمدهای نفتی رفاه اقتصادی را
ایجاد می‌کند نه رواج کسب و کار

● فراهم‌شدن زمینه سوء استفاده قدرت‌های جهانی (ذکر ۲ مورد کافی است). (۱)

پاسخ امتحان شماره (۳): خرداد ۱۴۰۱

۱. الف) صحیح

(ب) صحیح

(پ) غلط

(ت) غلط

(ث) غلط (هر مورد ۵/۵)

۲. الف) کنش‌های اجتماعی

(ب) خرده‌فرهنگ